

ความสำเร็จแห่งชีวิต

คติธรรมของพระธรรมโกศาจารย์ (ท่านเจ้าคุณประยูร ธรรมจิตโต)

ความสำเร็จ คือ การได้สิ่งที่ต้องการตามความปรารถนา

ถ้าความปรารถนาถูกขัดขวางไม่ได้รับความตอบสนอง ก็จะเกิดความคับข้องใจ และความไม่สบายใจ กลายเป็นความทุกข์

การประสบความสำเร็จในชีวิต แม้เพียงนิดๆ หน่อยๆ ก็จะทำให้มีกำลังใจก้าวต่อไป ฉะนั้น หากพูดว่าความสำเร็จคือเครื่องหลอเลี้ยงความหวัง ก็น่าจะถูก ถ้าใครทำอะไร สำเร็จก็จะมีกำลังใจมากขึ้น ก้าวไปสู่สิ่งที่ดีขึ้น ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ความสำเร็จในชีวิตจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการ

ชีวิตของคฤหัสถ์หรือชาวบ้านที่ประสบความสำเร็จ มีลักษณะ ๔ ประการด้วยกันคือ

๑. มีงานทำสุจริต และเป็นงานที่ตนชอบ
๒. มีเงินใช้
๓. มีชื่อเสียงเกียรติยศ เป็นที่นับหน้าถือตา
๔. มีความสุขในชีวิต

ถ้าชีวิตของคุณทุกข์หรือชาวบ้านคนใด มีเพียบพร้อมทั้ง ๔ ประการนี้ ถือว่าเป็นชีวิตที่ประสบความสำเร็จ

พระพุทธเจ้าสอนว่า.... ความสำเร็จมาจากตัวเราเอง นั่นคือ....

เป็นเรื่องของการเสาะหา	ไม่ใช่เกิดมาเป็น
เป็นเรื่องของการต่อสู้	ไม่ใช่นั่งดูคง
เป็นเรื่องของการฟันฝ่า	ไม่ใช่ฟ้าบันดาล
เป็นเรื่องของความเชี่ยวชาญ	ไม่ใช่โชคช่วย
เป็นเรื่องของการฝึกฝน	ไม่ใช่บุญ

ฉะนั้น สิ่งที่เราควรทำเพื่อให้ได้ความสำเร็จนั้น คือมีความพยายาม

พระพุทธเจ้าตรัสว่า

“ความเพียรพยายาม เป็นเรื่องที่ท่านทั้งหลายต้องกระทำ พระศาสดาทั้งหลาย เป็นแต่เพียงผู้บอกทางเท่านั้น”

พระองค์ทรงได้ชี้ทางแห่งความสำเร็จไว้ เรียกว่า อิทธิบาท

อิทธิ แปลว่า ความสำเร็จ บาท คือ หนทาง

อิทธิบาท จึงแปลว่า หนทางสู่ความสำเร็จ มีอยู่ ๔ ประการ ได้แก่

๑. ฉันทะ   มีใจรัก
๒. วิริยะ   พากเพียรทำ
๓. จิตตะ   มีใจฝึกฝน
๔. วิมังสา   ใช้ปัญญาสอบสวน

ถ้าเราต้องการความสำเร็จ เราก็ต้องเดินไปตามทางหรือบันได ๔ ขั้น ที่พระพุทธองค์ทรงประกาศไว้

ฉันทะ

ฉันทะ แปลว่า มีใจรัก

ถ้าท่านต้องการประสบความสำเร็จในเรื่องอะไร ท่านต้องมีใจรักเรื่องนั้น อยากรทำงานให้ประสบความสำเร็จ ก็ต้องเลือกงานที่ถูกต้องกับอัธยาศัย บางคนมีงานที่ตนชอบอยู่ แต่ไม่มีโอกาสได้ทำ รู้สึกว่า ตัวเองโชคร้าย ถ้าเป็นเช่นนั้น เราจะทำอย่างไรถึงจะมีกำลังใจทำงานนั้นต่อไป มีภาชิตอยู่ว่า **เมื่อไม่มีสิ่งที่เราชอบ ก็ต้องชอบสิ่งที่เรามี**

เพราะฉะนั้น เราจะต้องฝึกใจให้ชอบในสิ่งที่เราทำ ด้วยการศึกษาความเชื่อมั่นว่า งานนั้นเป็นงานที่ดี มีประโยชน์ ทั้งแก่ตนเองและสังคม

เราตั้งเป้าหมายไว้ว่า เราจะทำงานให้สำเร็จ เป็นประโยชน์แก่ตนเองและคนทั่วไป มีการวางแผนและการเตรียมการ ซึ่งเป็นการเริ่มต้นที่ดี ภาชิตบอกว่า **การเริ่มต้นที่ดีเท่ากับสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง**

บางคนรู้สึกไม่ชอบสิ่งที่ตนทำ อยากรจะเลิกงานกลางคัน เขาหมดหวัง รู้สึกว่าชีวิตผิดพลาดอยู่ทั่วไป เมื่อทำอะไรไม่สำเร็จ ก็ท้อใจและหมดกำลังใจ

คนที่หมดกำลังใจจะทำอะไรก็พบแต่ความล้มเหลว เพราะขาดฉันทะ(มีใจรัก)

วิธีแก้ก็คือว่า ฝึกทำให้ใจรัก สร้างความหวังขึ้นมา เชื่อมั่นในตนเองว่าเราจะทำสำเร็จ และเชื่อมั่นในคุณค่าของสิ่งที่เรากำลังทำ ความหวังเกิดจากความเชื่อว่า สิ่งที่เราตั้งเป็นเป้าหมายนั้น เป็นสิ่งที่ดีเลิศ และเราสามารถไปถึงความพยายามของเราที่จะนำไปสู่เป้าหมายนั้น ดังภาชิตที่ว่า

เกิดเป็นคน	ควรหวัง	อย่ายังหยุด
มีวัสดุ	สิ้นหวัง	ตั้งมาดหมาย
หวังไว้เกิด	หวังยังยืน	มีคืนคลาย
ปราชญ์ทั้งหลาย	สมหวัง	เพราะตั้งใจ

วิริยะ

วิริยะ ความพากเพียร พยายาม หรือการลงมือปฏิบัติตามความตั้งใจ

พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า วิริเยน ทุกขมจเจติ.....คนจะล่วงทุกข์ได้เพราะความเพียร ซึ่งเราเอามาพูด แปลงเป็นว่า **ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น**

ความสำเร็จจะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าไม่ลงมือกระทำการ

บางคนคิดว่าตนเองไม่มีพรสวรรค์ จึงทำอะไรก็เอาไม่ได้ สู้พรสวรรค์ของคนนั้นคนนั้นไม่ได้ นี่เป็นความเข้าใจผิด คนที่ทำอะไรประสบความสำเร็จนั้น ไม่ใช่เพราะเขาเกิดมาพร้อมกับความสำเร็จ

คนเราชนะกันได้ด้วยความเพียรพยายาม

ตั้งพระพุทธภานิตที่ว่า....

เมื่อคนเราตั้งหลาย ประมาท มัวเมา เราไม่ประมาท

เมื่อคนเราตั้งหลายพากันหลับไหล เราตื่นอยู่เสมอ

ผู้มีปัญญาดี ย่อมละทิ้งผู้มีปัญญาทรามไป

เหมือนน้ำดีทิ้งน้ำดีที่ทรามไป ฉะนั้น

ความเพียรพยายามที่เรากระทำนั้น จะต้องกระทำอย่างจริงจัง คือทำให้ดีที่สุดในตนเอง

เพราะฉะนั้น ทำให้ดีที่สุด มุ่งหวังสิ่งที่เป็นความสำเร็จในการทำงาน ซึ่งเรียกว่า กัตตุกัมมตา ฉันทะ คือ ความพอใจในการทำงานให้สำเร็จอย่างดีที่สุด นี่ก็คือวิริยะ ซึ่งยังหมายถึงความกล้าหาญที่จะเผชิญอุปสรรค

วิริยะ มาจาก วีระ ซึ่งแปลว่า กล้า

คนกล้าคือผู้ที่ไม่ถอยแม้ว่าจะเจอปัญหามากมายก็ตาม ใครที่ท้อถอย ถ่วงอุปสรรค หรือความยากลำบากนั้น จักว่าเป็นคนอ่อนแอ

คนเรา เมื่อผ่านการต่อสู้อุปสรรค ปัญหา นานาประการมาได้ เขาก็สามารถพัฒนาความเข้มแข็งให้สามารถขึ้นสู่ที่สูงได้ ทั้งนี้เพราะ...ชีวิตคือการต่อสู้ ศัตรูคือยาชูกำลัง

อุปสรรคคือความสำเร็จ ใครชนะอุปสรรคได้มากเท่าใดเขาก็เข้าใกล้ความสำเร็จได้มากเท่านั้น

“ว่าขึ้นสูงเพราะมีลมต้าน คนขึ้นสูงได้เพราะเผชิญอุปสรรค”

จิตตะ

จิตตะ หมายถึง เอาใจฝึกไปในสิ่งทำ

จับอะไรขึ้นมาที่จจจอยู่กับเรื่องนั้น เป็นคนมีวิญญาณแห่งความรับผิดชอบ รับผิดชอบหมายงานใดมาแล้วก็มุ่งมั่นทำให้สำเร็จ โดยไม่ละทิ้งกลางคัน

ขอให้เราดูแบบอย่างจากพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงบำเพ็ญเพียรมาเป็นเวลานานถึง ๖ ปี ด้วยความมุ่งมั่น บรรดาพระสัมาสัมโพธิญาณ ทรงมีพระทัยฝึกใฝ่อยู่กับเรื่องนี้เท่านั้น แม้มารจะชักชวนให้ออกนอกทางก็ไม่เคยฟังเสียงมาร

หนึ่งวันก่อนการตรัสรู้ พระพุทธเจ้าทรงประทับนั่งบนบัลลังก์ ด้วยการตั้งใจมุ่งมั่นว่า เนื้อและเลือดจะแห้งเหือดไปก็ตาม เรายังไม่บรรลुพระสัมาสัมโพธิญาณตราบใด เราจะไม่ลุกขึ้นจากบัลลังก์ตรานั้น

ถ้าพระพุทธเจ้าไม่ประสบความสำเร็จ พระองค์ก็ยอมตายได้ค้นโพธิ์

นับเป็นความโชคดีที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ในเช้าวันรุ่งขึ้น ซึ่งตรงกับวันเพ็ญวิสาขะ ทั้งนี้ก็ด้วยจิตตะ คือฝึกใฝ่กับการบรรลุธรรมของพระองค์

ใครที่มีความตั้งใจเด็ดเดี่ยวอย่างนี้ ก็ไม่มีปรากฏใจจะขวางกั้นไม่让他พบพานความสำเร็จ เราควรฝึกตนเองให้เป็นคนคิดจริง พูดจริง และทำจริง

สุนทรภู่สอนไว้ว่า

จับให้มั่น	ค้นให้หมาย	ให้ว้าวอด
ช่วยให้รอด	รักให้ซิด	พิสมัย
ตัดให้ขาด	ปรารถนา	หาสิ่งใด
เพียรจงได้	ตั้งประสงค์	ที่ตรงดี

วิมิงสา

วิมิงสา แปลว่า การใช้ปัญญาสอบสวน เมื่อคนเรามีความเพียรพยายามและความตั้งใจจริงแล้ว ข้อนี้ไม่ได้เป็นหลักประกันว่า เราจะประสบความสำเร็จเสมอไป ปัญญาอุปสรรคอาจมาขวางทางเดินของเรา

การเอาชนะปัญหาอุปสรรคเหล่านั้น มีข้ออาศัยกำลังหักโหมอย่างเดียว เราต้องใช้ปัญญาพิจารณาให้รอบคอบ

ใครที่มุ่งเอาชนะด้วยกำลังเพียงอย่างเดียว ไม่ต่างจากคนที่เอาหัวชนกำแพง มีแต่จะเจ็บตัวเปล่า

ทางที่ดีควรจะใช้ปัญญาพิจารณาปัญหาให้รอบด้าน และลึกซึ้ง อย่ายอมอะไรอย่างผิวเผิน อย่าย่อใจกับสิ่งที่เห็นผิวช้ำโรยหน้า เราควรหัดคิดให้ลึกเข้าไป

และที่สำคัญ อย่ายอมถนัดเดียว ไม่ควรให้อคติมาบังตา พยายามแก้ปัญหาให้รอบด้าน

คนมีปัญญาจะไม่มองการณ์ใกล้ เขามีสายตาวัดยาวไกล แต่ใครที่ขาดวิมิงสา มักจะมองใกล้ๆ ไม่คิดถึงภัยในอนาคต สิ้นนี้ถึงคำเตือนที่ว่า...

สงฺเกยฺย สงฺกิตฺตพฺพานิ รุกฺเขยฺยานาคตํ ภยํ

บุคคลควรระวังสิ่งที่ควรระวัง

ควรระวังภัยที่ยังมาไม่ถึง

คนมีปัญญา จะมีความรู้เท่าทัน ความรู้เท่าเอาได้ทัน

ความรู้ทันเอาได้แก่ นี้คือวิมิงสา

ผู้ต้องการความสำเร็จในชีวิต ควรดำเนินตามหนทางสู่ความสำเร็จทั้ง ๔ ประการ กล่าวคือ

ความมีฉันทะ อันได้แก่ รักรงานที่ทำ ตั้งใจวางแผนอย่างรอบคอบ มีการเริ่มต้นที่ดี จากนั้นจึงลงมือปฏิบัติการด้วยความเพียรพยายามไม่ย่อท้อ คือมีวิริยะ ทำจริงจัง โดยไม่นึกท้อว่าตนเองจะลำบากอย่างไรบ้าง ต่อสู้กับอุปสรรค เอาชนะปัญหาต่างๆ ด้วยจิตใจ

ที่ฝึกไปไม่ถึงอยู่กับงานที่ทำ ทั้งนี้เพราะมีจิตตะ คือวิญญาณแห่งความรับผิดชอบ ที่ทำอะไรแล้วต้องทำให้สำเร็จด้วยความรอบรู้เท่านั้นในปัญหาอุปสรรคที่เพิ่มขึ้น นั่นคือมีวิมังสา อันเป็นการใช้ปัญญาสอบสวน อย่างรอบคอบ และรอบด้าน
ทั้งหมดนี้คือ กระบวนการที่ช่วยสร้างความสำเร็จแห่งชีวิต อันเป็นที่ปรารถนาของทุกคน

ชีวิตคนเรามีทั้งความสมหวังและความผิดหวัง ความสมหวังแสดงถึงความสำเร็จ ส่วนความผิดหวังแสดงถึงความล้มเหลว

ความสำเร็จและความล้มเหลวเป็นของคู่กัน

ถ้าโลกนี้มีแต่ความสำเร็จอย่างเดียว คนก็คงไม่รู้จักความทุกข์ และถ้าโลกนี้มีแต่ความล้มเหลวอย่างเดียว คนก็คงไม่รู้จักความสุข

ทุกคนต้องการพบกับความสำเร็จ และพยายามที่จะหลีกเลี่ยงความล้มเหลว ทั้งนี้เพราะความล้มเหลวก่อให้เกิดความทุกข์ ดังพุทธพจน์ว่า “ปรารถนาสิ่งใด ไม่ได้สิ่งนั้นเป็นทุกข์” คนทั่วไปเข้าใจว่า “ปรารถนาสิ่งใดได้สิ่งนั้น เป็นทุกข์” “แต่ความสำเร็จ สมปรารถนา ไม่ได้ทำให้คนมีความสุขเสมอไป ความสำเร็จบางอย่าง สร้างความทุกข์ให้ด้วยซ้ำไป เพราะเหตุผลต่อไปนี้

ความสำเร็จบางอย่างได้มาโดยวิธีไม่ถูกต้องชอบธรรม เพราะบางคนถือคติว่า “ไม่ได้เล่ห์ก็เอาด้วยกล ไม่ได้ด้วยมนต์ก็เอาด้วยคาถา” ดังกรณีนักศึกษาศอบได้คะแนนดีเพราะทุจริตในการสอบ เขาย่อมไม่รู้ลึกภูมิใจในความสำเร็จของตน

ไม่มีความสำเร็จอันใดที่คนเราได้มาโดยไม่มีการลงทุน

บางคนยอมเสียเวลาและเงินทองเป็นการแลกเปลี่ยน

บางคนประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน

ขณะที่คนที่บ้านกำลังจะพังหยา

บางที่ความสำเร็จในชีวิตก็ไปไม่ได้กับความสำเร็จในหน้าที่การงาน

ยิ่งไปกว่านั้น **ความสำเร็จไม่ยอมให้คนเรามีโลกส่วนตัว**

คนเก่งที่ประสบความสำเร็จมักเป็นจุดสนใจของคนในวงการเดียวกัน ชีวิตส่วนตัวของเขาถูกตรวจสอบ ล้อมวลชนติดตามทำข่าวเกี่ยวกับเขาและซุกคืบไปถึงชีวิตครอบครัวของเขา

ตอนที่คนเรายังไม่ประสบความสำเร็จ ดูเหมือนจะไม่มีใครสนใจชีวิตส่วนตัว พอประสบความสำเร็จเป็นคนเด่นคนดังขึ้นมาแล้ว จะไปทำอะไรที่ไหนก็ตกเป็นข่าว คนที่เคยทำตัวเป็น ศัตรู ก็ตีหน้ามาเป็นมิตร

นี่แหละที่เขาว่า...”ยามบุญมากาก่อกลายเป็นหงส์ ยามบุญลงหงสาเป็นกาไก่” คนที่ประสบความสำเร็จ ก็ต้องจำใจทำญาติกับคนที่เคยค่าเคยว่าเขา ดังนั้นเขาจึงอดระวังไม่ได้ว่า ที่บางคนมาทำดีกับเขานั้น เป็นเพราะความจริงใจ หรือเพราะหวังผลประโยชน์ตอบแทน เศรษฐีทั้งหลายมักสงสัยว่า คนที่มารักเขานั้น รักตัวเขา หรือรักเงินของเขากันแน่

ก่อนที่คนเราจะประสบความสำเร็จ ก็ต้องมีการเตรียมการมากมาย

ขงจื้อกล่าวว่า **ความสำเร็จเกิดจากการเตรียมตัวที่ดี** ถ้าเตรียมตัวไม่ดีจะมีความล้มเหลว การเตรียมตัวนั้นต้องอาศัยการควบคุมตัวเองอย่างสูง เช่นเดียวกับนักกีฬาที่หวังเหรียญทอง จะต้องเข้าค่ายเก็บตัว นักมวยผู้ขึ้นชิงแชมป์โลกต้องมุ่งมั่นฝึกซ้อม นักการเมืองผู้หวังชนะการเลือกตั้งก็ต้องหาเสียงอย่างหนัก

ไม่มีอะไรได้มาโดยไม่มีการเตรียมการ

เบนจามิน แฟรงกลิน กล่าวไว้ว่า **“ผู้ขยันเรียนจะเป็นผู้รอบรู้ ผู้ขยันทำงานจะเป็นคนร่ำรวย ผู้รู้จักประมาณจะมีสุขภาพดี ผู้มีคุณธรรมจะมีความสุข”**

ปัญหาของคนที่ประสบความสำเร็จคือ การขาดความเสมอต้นเสมอปลาย ก่อนที่จะประสบความสำเร็จเขาอาจจะควบคุมตัวเองได้ดี แต่พอประสบความสำเร็จแล้วเขาปล่อยตัวกลายเป็นคนละคน ในที่สุดเขาก็จะรักษาความสำเร็จนั้นไว้ไม่ได้ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า คนประมาทก็เหมือนคนตายแล้ว

เอมิลี ดิกกินสัน กล่าวไว้ว่า **“ความสำเร็จเป็นสิ่งหอมหวานที่สุดสำหรับผู้ที่ไม่เคยประสบความสำเร็จ”** แต่สำหรับผู้ที่ประสบความสำเร็จแล้ว ความอยากได้หมดไปและสิ่งที่เคยปรารถนาไขว่คว้านั้นก็ดูจะลดคุณค่าลง ในบางกรณี **ความสำเร็จได้ลดความภูมิใจตัวเองอีกด้วย**

คนเก่งที่ประสบความสำเร็จ เป็นคนที่มีไฟอยู่ในหัวใจ เขาเป็นคนกระตือรือร้น **เมื่อเขาประสบความสำเร็จในงานใดเรียบร้อยแล้ว อาการทำทนายต่องานนั้นจะหมดไป** ไฟในใจเริ่มดับมอดลง งานจำเจกลายเป็นงานน่าเบื่อสำหรับเขา ดังนั้น การให้ใครทำงานอยู่ในตำแหน่งใดนานๆ เป็นการทำลายความกระตือรือร้นของเขา

เพื่อแก้ปัญหาความเฉื่อยชาดังกล่าว คนที่ประสบความสำเร็จจนตัวเองรู้สึกเบื่อหน่ายแล้ว จึงมักหันไปบุกเบิกงานด้านอื่นที่ทำทนายความสามารถของเขา

สรุปแล้ว คนที่ประสบความสำเร็จเชื่อว่าจะมีความสุขมากกว่าคนธรรมดา บางทีเขาอาจมีความสุขทุกข์มากกว่าคนธรรมดาก็ได้

แต่ถ้าให้เลือกระหว่างความสำเร็จกับความล้มเหลว คนเราจะเลือกความสำเร็จอย่างแน่นอน ประเด็นอยู่ตรงที่ว่า **ความสำเร็จกับความสุข น่าจะต้องไปด้วยกัน ซึ่งเป็นเรื่องไม่แน่นอนเสมอไป** แม้ความสำเร็จจะมีผลข้างเคียงไม่ที่พึงปรารถนาบางประการก็ตาม คนเรายังต้องการสร้างความสำเร็จในชีวิต เราสามารถสร้างความสำเร็จและความสุขในเวลาเดียวกันได้ **ถ้ารู้จักพอใจในความสำเร็จที่แม้จะดูเล็กน้อย**

ถึงแม้จะเป็นความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่! แต่ถ้าไม่เป็นที่พอใจเรา ชีวิตเราก็ไม่มีความสุข และแม้จะเป็นความสำเร็จเล็กน้อย แต่เป็นที่พอใจเรา ...ชีวิตเราก็มีความสุข.....

“เอกสารบทความนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ธรรมแก่พุทธศาสนิกชน โดยมีเนื้อหา
ส่วนหนึ่งจากธรรมบรรยายโดยพระธรรมโกศาจารย์(ท่านเจ้าคุณประยูร ธรรมจิตโต
จากหนังสือธรรมะในเครือธรรมสภา) ซึ่งเนื้อหาเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านอย่างมาก
จึงขอร่วมเผยแพร่ธรรมอันจะอำนวยประโยชน์สุขที่แท้จริงแก่พุทธศาสนิกชน อันจะ
เกิดกุศลยิ่ง....”

ขอเชิญร่วมเผยแพร่เป็นธรรมทาน โปรดติดต่อ...

ธรรมสภา เลขที่ ๑/๔-๕ ถนนบรมราชชนนี เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๗๐
โทร ๐๒-๘๘๘-๗๘๔๐ www.thammasapa.com